

श्रीमती. सती राणी सेन

विरुद्ध

मेसर्स इंडियन स्टँडर्ड कॅस्टिंग कंपनी आणि अन्य

१७ मार्च १९९७

[न्यायमूर्ती के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ती जी. टी. नानावटी]

दिवाणी प्रक्रिया संहिता - १९०८

आदेश २१, कलम १५१ सह वाचलेला नियम ९०, ऑर्डर ३९, नियम १ आणि २ -आदेश ४४, आदेश ४० नियम १ - पोट भाडेकरू आणि घरमालक यांच्या संबंधित अधिकारांच्या घोषणेसाठी प्रति दावे- संपरीक्षा न्यायालयाने यथास्थिती राखून दिलेला आदेश घर मालकाला पोटभाडेकरू - प्रलंबित दाव्याच्या त्रासदायक ताब्यापासून रोखणारा अंतरिम आदेश, घरमालकाने वेगळ्या कोर्टात मुख्य भाडेकरूविरुद्ध दुसरा खटला केवळ स्वतःच्या समान मालमत्तेच्या संदर्भात दाखल केला आणि पोट -भाडेकरूने एक अर्ज दाखल केला. आदेश २१ नियम ९० सह वाचावे कलम १५१ दिवाणी प्रक्रिया संहिता -नंतर, पोट -भाडेकरूने आदेश ३९ नियम १ आणि २ अंतर्गत अर्ज दाखल केला असला तरी, आदेश ३९ नियम १ आणि २ अंतर्गत दुसरा अर्ज दाखल केला. पूर्वीच्या दाव्यात दिलेल्या यथास्थितीच्या आदेशानुसार ताबा परत मिळवण्यासाठी ४४ दिवाणी प्रक्रिया संहिता अंतर्गत एक आहे - जोपर्यंत पोट - भाडेकरूचा ताबा कायम ठेवण्यासाठी पूर्वीच्या खटल्यातील यथास्थितीचा आदेश आणि जाहिरात अंतरिम मनाई सुरू राहील उदरनिर्वाह करण्यासाठी, पोट - भाडेकरूला न लावता नंतरच्या खटल्यातील हुकूमनाम्याची ची अंमलबजावणी अंतिम झाली असली तरी ती मनाई

आदेशापर्यंत पोहोचणे आणि न्यायालयाच्या प्रक्रियेचा दुरुपयोग आहे - तथापि, पोटभाडेकरू बेदखल झाल्यामुळे, घरमालकाने आदेश ४० नियम १ अंतर्गत न्यायालय धारक म्हणून नियुक्त केले जाईल आणि घरमालकाच्या विरोधात कोणताही निर्णय झाल्यास, पोटभाडेकरू ताब्यात दिला जाईल - सर्व प्रकरणे एका न्यायालयात, म्हणजे चौथे अतिरिक्त न्यायाधीश अलीपूर यांच्या न्यायालयात हस्तांतरित केली जातील.

दिवाणी अपील न्यायाधिकरण: दिवाणी अपील क्रमांक २५४५/१९९७

सी. ओ. क्रमांक २५१४/१९९५ मधील कलकत्ता उच्च न्यायालयाच्या दिनांक १४. १०. ९६ च्या निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी राजू रामचंद्रन, राणा, एस. मुखर्जी आणि गुडविल इंडीवर.

प्रतिवादींसाठी विजय हंसारिया, सुनील के. जैन, जे. के. भाटिया आणि एस. मुखर्जी.

न्यायालयाने पुढील आदेश दिला

अनुमती दिली

आम्ही दोन्ही बाजूंचे विद्वान वकिलांचे म्हणणे ऐकले

विशेष अनुमतीद्वारे हे अपील कलकत्ता उच्च न्यायालयाच्या विद्वान एकल न्यायाधीशाच्या आदेशावरून उद्भवते, जो १४ ऑक्टोबर १९९६ रोजी सी. ओ. क्र. २५१४/९५ मध्ये देण्यात आला होता. सध्याची स्थिती असे दिसते की बिनशेतीची (जमीन) क्रमांक ३१ राजा संतोष रोड, अलिपोर, कलकत्ता हा खटल्याचा विषय आहे. मेसर्स इंडियन स्टँडर्ड कास्टिंग कंपनीने अलिपोरच्या चौथ्या अतिरिक्त जिल्हा न्यायाधीशांच्या फाईलवर खटला क्र. ८६/९० दाखल केला. त्यामध्ये, त्यांनी असा दावा केला होता की त्यांना दुसरा प्रतिवादी, मेसर्स मेटल बॉक्स

इंडिया लिमिटेडने भाडेकरू म्हणून योग्यरित्या समाविष्ट केले होते आणि म्हणूनच, त्यांच्याकडे आवारात भाडेपट्टीचा हक्क आहे. त्याचप्रमाणे, अपीलकर्त्याने विद्वान इंद मुन्सिफ, अलिपोर यांच्या फाईलवर खटला क्र. ४३५/९० दाखल केला. त्यात, अपीलकर्त्याने असा दावा केला की मेसर्स मेटल बॉक्स इंडिया लिमिटेड हा भाडेकरू आहे आणि पहिल्या प्रतिवादीला अपीलकर्त्याच्या विरुद्ध भाडेकरू म्हणून त्यात कोणत्याही प्रकारचे व्याज नाही. मान्य आहे की, दोन्ही खटले प्रलंबित आहेत. खटला क्र. ८६/९० मध्ये, खटल्याच्या न्यायालयाने १४ जुलै १९९० रोजी आदेश पारित करून यथास्थिती राखण्याचे निर्देश दिले आणि अपीलकर्त्याला पहिल्या प्रतिवादीच्या ताब्यात अडथळा आणण्यापासून रोखण्याचा अंतरिम आदेशही दिला. मान्य आहे की, हा आदेश अजूनही लागू आहे. कार्यवाही प्रलंबित असताना, अपीलकर्त्याने द्वितीय मुन्सिफ न्यायाधीशाच्या फाईलवर क्र. ६६/९३ असलेला आणखी एक खटला दाखल केला, ज्यामध्ये अपीलकर्त्याने केवळ मेसर्स मेटल बॉक्स इंडिया लिमिटेडला एकमेव प्रतिवादी म्हणून समाविष्ट केले आणि त्याला एकतर्फी आदेश देण्यात आला. त्याची अंमलबजावणी करताना, २३ मे १९९५ रोजी ताबा घेण्यात आला.

पहिला प्रतिवादी, म्हणजे इंडियन स्टँडर्ड कास्टिंग कंपनीने खटला क्रमांक ६६/९३ मध्ये कलम १५१, दिवाणी प्रक्रिया संहिता सह वाचन केलेल्या आदेश २१, नियम ९० अंतर्गत एक याचिका दाखल केली, ज्यात असे म्हटले आहे की त्यांच्याकडे कायदेशीर ताबा आहे आणि ४ जानेवारी १९९५ च्या आदेशाच्या अंमलबजावणीमध्ये त्याला पूर्णपणे बेकायदेशीरपणे बेदखल केले जाऊ शकत नाही. जरी पहिल्या प्रतिवादीने आदेश ३९, नियम १ आणि २, दिवाणी प्रक्रिया संहिता अंतर्गत अर्ज दाखल केला असला तरी, १४ जुलै १९९० रोजी दिलेल्या यथास्थितीच्या आदेशानुसार ताबा परत मिळवण्यासाठी तो आदेश ४४ दिवाणी प्रक्रिया संहिता अंतर्गत एक आहे. या याचिकेतील विषय असलेल्या याचिकेचे आदेश देण्यात आले होते.

जरी अपीलकर्त्याची बाजू मांडणारे विद्वान ज्येष्ठ वकील श्री. राजू रामचंद्र, असा युक्तिवाद करतात की अपीलकर्त्याने १ जानेवारी १९९५ रोजी खटला क्र. ६६/९३ मधील आदेशाची अंमलबजावणी करताना आदेशधारक आणि मालमत्तेचा मालक म्हणून त्याच्या अधिकारात मालमत्तेचा कायदेशीर ताबा मिळवला. दिवाणी न्यायालयाने परतफेडीचे निर्देश देणे योग्य नव्हते. स्पष्टपणे, युक्तिवाद रुचकर आणि वरवर पाहता स्वीकारार्ह आहे परंतु स्थितिविशेष लक्षात घेता, या युक्तिवादाला काही अर्थ नाही. अर्थात, जोपर्यंत मेसर्स इंडियन स्टँडर्ड कास्टिंग कंपनीचा ताबा कायम राखणारा यथास्थिती आदेश आणि अंतरिम मनाई आदेश कायम आहे, तोपर्यंत खटला क्र. ६६/९३ मधील आदेशाची अंमलबजावणी जरी उक्त प्रतिवादीला दोषी न ठरवता अंतिम झाली असली तरी ती स्थगितीच्या आदेशापर्यंत पोहोचणे आणि न्यायालयाच्या प्रसंभाविक प्रक्रिया गैरवापर करणे आहे. हे स्पष्ट होईल की अपीलकर्ता खटला क्र. ८६/९० मधील प्रतिवादी असल्याने आणि तो आदेश रद्द केल्याशिवाय किंवा खटला निकाली काढल्याशिवाय, अजूनही अस्तित्वात असलेला यथास्थितीचा आदेश आणि अंतरिम मनाई आदेश सहन केल्यामुळे, अपीलकर्त्याला खटला क्र. ६६/९३ मधील आदेश न्यायालयाच्या निदर्शनास न आणता किंवा प्रतिवादी क्र. १, इंडियन स्टँडर्ड कास्टिंग कंपनी, याला त्या खटल्यात पक्ष-प्रतिवादी म्हणून समाविष्ट करण्यासाठी पावले न उचलता अंमलात आणता येणार नाही. इंडियन स्टँडर्ड कास्टिंग कंपनीने आधीच प्रवर्तन असलेला आदेश प्राप्त केला असल्याने, तो पक्ष नसलेल्या एकपक्षीय आदेशाच्या अंमलबजावणीद्वारे तो बेदखल केला जाऊ शकत नाही. अर्थात, अपीलकर्त्याला खटला क्र. ८६/९० मध्ये दिलेल्या आदेशापर्यंत पोहोचायचे होते. साधारणपणे, आम्ही अपीलकर्त्याला प्रतिवादीला ताबा परत देण्याचे निर्देश दिले असते. प्रतिवादीची स्थिती स्वतःच त्याच्या दाव्यात ठरवायची असते. दुर्दैवाने, प्रतिवादी २३ मे १९९५ रोजी बेदखल झाला. या स्थितिविशेष, प्रश्न असा आहे: योग्य मार्ग कोणता असेल? वरील

तथात्मक परिस्थिती लक्षात घेता, आम्हाला वाटते की अपीलकर्त्याची नियुक्ती आदेश एक्स. एल., नियम १, दिवाणी प्रक्रिया संहिते अंतर्गत न्यायालयीन प्राप्तकर्ता म्हणून केली जावी आणि तो स्पष्टपणे न्यायालयाला जबाबदार असेल. वरील खटल्यांमध्ये अपीलकर्त्याविरुद्ध कोणताही निर्णय झाल्यास, हे स्पष्ट होईल की अपीलकर्ता मेसर्स इंडियन स्टँडर्ड्स कास्टिंग कंपनीकडे ताबा सोपवेल. अन्यथा, मालकी अपीलकर्त्याकडे, मालमत्तेच्या मालकाकडे राहील.

खटला क्र. ८६/९० आणि खटला क्र. ४३५/९० वेगवेगळ्या न्यायालयांमध्ये प्रलंबित आहेत आणि खटला क्र. ६६/९३ मधील आदेश २१ नियम ९० अंतर्गत कार्यवाही देखील प्रलंबित आहे हे लक्षात घेता, तिन्ही कार्यवाही एकाच न्यायालयात हस्तांतरित कराव्यात असे आमचे मत आहे. त्यानुसार, आम्ही निर्देश देतो की खटला क्र. ४३५/९० आणि आदेश २१ नियम ९० दिवाणी प्रक्रिया संहिता अंतर्गत दाखल केलेला अर्ज खटला क्र. ८६/९० सह खटला चालवण्यासाठी चौथ्या अतिरिक्त न्यायाधीश, अलिपोरकडे हस्तांतरित केला जावा. अपीलकर्त्याने अद्याप लेखी निवेदन दाखल केलेले नाही, अशी माहिती आम्हाला देण्यात आली आहे. लेखी निवेदन दाखल करण्यासाठी अपीलकर्त्याला आजपासून तीस दिवसांची मुदत दिली जाते. लेखी निवेदन दाखल न केल्यास, अपीलकर्त्याला लेखी निवेदन दाखल करण्याचा त्याचा अधिकार गमवावा लागेल. हा आदेश प्राप्त झाल्याच्या तारखेपासून सहा महिन्यांच्या कालावधीत आदेश २१, नियम ९०, दिवाणी प्रक्रिया संहिता अंतर्गत दोन्ही खटले तसेच अर्ज शक्य तितक्या लवकर निकाली काढण्याचे निर्देश चौथ्या अतिरिक्त न्यायाधीशांना देण्यात आले आहेत.

त्यानुसार याचिकांचा निकाली काढली जाते.

खर्चाबदल कोणतेही आदेश नाहीत.

आर. पी.

अस्वीकरण

या न्याय निर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकार असल्यास त्याच्या तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकर्ता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापरा करिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.